

Konstitutionsutskottets betänkande

1980/81:21

om riksdagens arbetsformer

I detta betänkande behandlas följande frågor som har tagits upp i de angivna motionerna:

1. Riksmötets öppnande – 1980/81:220 och 1125
2. Partirepresentation i utskotten – 1980/81:1516
3. Offentliga utskottsutfrågningar – 1980/81:1514
4. Ändrad benämning på civilutskottet – 1980/81:868
5. Beslutsordning vid lika röstetal – 1980/81:647
6. Reservation och röstförklaring – 1980/81:492
7. Interpellationer och frågor – 1980/81:401 och 1118. I sammanhanget föreslår utskottet en mindre ändring i reglerna om frågor (RO 6 kap. 2 §).

Utskottet behandlar också vissa frågor rörande riksdagens insyn i statliga företag med anledning av en skrivelse från näringsutskottet (se *bilaga 3*). Skrivelsen är föranledd av riksdagens beslut den 11 februari 1981 om insyn i statliga företag (prop. 1980/81:22, NU 29).

1. Riksmötets öppnande

Motionerna

I motion 1980/81:220 av Nils Hjorth (s) hemställs ”att riksdagen uttalar sig för att talmannen i samråd med vice talmännen ser över *formerna* för riksmötets öppnande”.

I motion 1980/81:1125 av Jan-Eric Virgin m. fl. (m, fp, c) hemställs ”att riksdagen uttalar sig för 1. att riksmötets öppnande vid början av varje ny mandatperiod bör äga rum i rikssalen under former som i stort ansluter till dem som tidigare tillämpades vid riksdagens högtidliga öppnande, 2. att riksmötets öppnande under mellanliggande år bör ske i riksdagshuset under former som fastställs av talmannen i samråd med vice talmännen”.

I motiveringen till motion 220 anförs beträffande öppnandet, som enligt motionären även fortsättningsvis bör ske i riksdagens plenisal, att *formerna* för detta bör ses över och göras fylligare. Motionären finner att bl. a. de musikaliska inslagen borde kunna utvidgas. Vidare borde möjligheten till en särskild festföreställning på Operan alternativt Konserthuset i anslutning till öppnandet kunna övervägas.

I motion 1125 anförs att öppnandet under senare år skett under enkla former i det provisoriska riksdagshuset. Inledningen av riksmötet bör ha en

sådan utformning att den väcker allmänhetens intresse och markerar det historiska sambandet med Sveriges tidigare statsskick och historia. För övrig motivering hänvisas till motionen.

Tidigare behandling

Motioner rörande formerna för riksmötets öppnande har behandlats vid ett flertal tillfällen under senare år. Konstitutionsutskottet anförde vid behandlingen under föregående riksmöte (KU 1979/80:44 s. 27) bl. a. följande:

Utskottet har i samband med behandlingen av motioner om formerna för riksmötets öppnande tidigare år bl. a. erinrat om att det enligt bestämmelserna i riksdagsordningen (RO 1:6) ankommer på talmannen att efter samråd med vice talmännen fastställa ordningen för riksdagens öppningssammanträden samt uttalat att ceremonin normalt bör förläggas till riksdagens plenisal. Med hänvisning till sina tidigare ställningstaganden i frågan avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Två ledamöter (m) reserverade sig och anförde att det "vore önskvärt om talmannen ville överväga att i huvudsak återgå till tidigare ceremoniel vid riksmötets öppnande och förlägga huvuddelen av ceremonierna till rikssalen".

Riksdagen följde utskottets förslag.

2. Partirepresentation i utskotten

I motion 1980/81:1516 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas "att riksdagen uttalar att utskottsfrågan snarast bör lösas från utgångspunkten att samtliga partier som vid val till riksdagen erhållit minst 4 % av rösterna i riket skall äga rätt till representation i riksdagens utskott".

I motionen crinras om att arbetsformsutredningen på sin tid rekommenderade partigrupperna att vid överläggningar om utskottens sammansättning eftersträva proportionell fördelning av det totala antalet utskottsplatser i enlighet med partiernas styrkeförhållanden i riksdagen (förs. 1978/79:15). För att medverka till en lösning biträdde vpk rekommendationen. Samtidigt hävdade vpk att partiernas representation i utskotten bör regleras i riksdagsordningen. Rekommendationen ledde enligt motionen inte till en godtagbar lösning, och vpk står f. n. utanför utskottsarbetet. Detta är enligt motionen otillfredsställande. Betydelsen av att alla i riksdagen företrädda partier kan delta i utskottsarbetet har tidigare understrukits i av riksdagen godkända uttalanden.

Frågan behandlades i utskottets betänkande KU 1978/79:29, vari utskottet föreslog att arbetsformsutredningens rekommendation skulle godkännas. I en reservation (2 m) yrkades avslag. Riksdagen följde utskottet.

Som nämnts i motionen kunde någon enighet inte uppnås mellan partierna om ordinarie utskottsrepresentation för vpk. Partiet har ej heller som tidigare suppleantplatser i vissa utskott.

3. Offentliga utskottsutfrågningar

I motion 1980/81:1514 av Daniel Tarschys och Bertil Hansson (båda fp) yrkas "att riksdagen beslutar att ge RO 4 kap. 12 § följande lydelse: Utskottet skall sammanträda inom stängda dörrar. Om särskilda skäl föreligger, kan utskottet medgiva att även annan än ledamot, suppleant och tjänsteman i utskottet är närvarande. Om utskottet är enigt därom, får sammanträde varvid utskottet inhämtar upplysningar vara offentligt. Överläggning och omröstning skall dock alltid ske inom stängda dörrar."

I tidigare motioner i denna fråga har föreslagits att utskottsutfrågningar borde bli offentliga om detta begärdes av minst en tredjedel av utskottets ledamöter. I nu föreliggande motion förordas att utskottens utfrågningar kan bli offentliga om samtliga ledamöter enas härom. Angående motiveringen i övrigt hänvisas till motionen.

Motioner om införande av offentliga utskottsutfrågningar behandlades även förra året. Utskottet (KU 1979/80:44) hänvisade i sitt av riksdagen godkända yttrande till att frågan om införande av möjlighet till offentliga utskottsutfrågningar behandlats av riksdagen vid ett flertal tillfällen under senare år och att riksdagen ställt sig avvisande till en sådan ordning. Anledning fanns enligt utskottet inte att inta annan ståndpunkt.

I en reservation (3 m, 2 fp) yrkades bifall till motioner, vari yrkats införande av nämnda ordning.

4. Ändrad benämning på civilutskottet

I motion 1980/81:868 av Jan-Eric Virgin m. fl. (m, c, fp) yrkas "att riksdagen beslutar uppdra åt talmanskonferensen att låta utreda den i motionen behandlade namnfrågan och lämna riksdagen förslag i ärendet".

Angående motiveringen hänvisas till motionen.

Det skall nämnas att frågan om civilutskottets benämning berördes i arbetsformsutredningens betänkande (förs. 1975/76:15) om riksdagsarbetets planering. Inom civilutskottet hade övervägts benämningarna plan-, planerings-, bostads- och kommunutskottet. Någon ändring föreslogs dock inte då.

5. Beslutsordning vid lika röstetal

Motionen

I motion 1980/81:647 av Bertil Fiskesjö m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar att riksdagsordningens 5 kap. 6 § skall ha följande lydelse:

Uppkommer lika --- genom lottning. Är rösterna lika delade i huvudomröstning förklarar talmannen ärendet bordlagt till kommande sammanträde. Uppkommer ånyo lika röstetal vid omröstning om ärendet ställer talmannen proposition på förslag om återförvisning till utskott. Ärendet skall --- riksdagens beslut.

Efter återförvisning --- äga rum genast.

Motionärerna erinrar om att huvudregeln i de fall då omröstning används i riksdagen är att omröstningen skall utmynna i majoritetsbeslut. Helt kan dock aldrig undvikas att lika röstetal uppkommer vid omröstning. Risken för lika röstetal ökar enligt motionärerna självfallet i lägen då regeringssidans majoritet är knapp.

Motionärerna framhåller att det system som nu tillämpas med närmast automatiska beslut om återförvisning vid fall av lika röstetal ger utskott och kammare merarbete i onödan. I praktiken fungerar inte återförvisningsinstitutionen på det sätt som avsetts, nämligen att utskottet genom en förnyad behandling skall söka åstadkomma ett nytt förslag, som kan bedömas ha större möjligheter att samla en majoritet i kammaren. I realiteten tillgrips återförvisning i det alldeles övervägande antalet fall för att möjliggöra en ny beslutsomgång, då majoritetsförhållandena förhoppningsvis bättre skall svara mot partiernas reella styrkeförhållanden.

Samma effekt kan enligt motionärerna nås på betydligt enklare sätt genom att det ärende i vilket omröstningen gett lika röstetal bordläggs till ett kommande sammanträde för förnyat beslut utan mellanliggande återförvisning till utskott. Vid det andra beslutstillfället skall enligt motionärernas förslag ärendet behandlas på samma sätt som nu sker vid det första beslutet. Att ärenden som upptagits till beslut en andra gång skulle komma att återförvisas till utskott torde dock enligt motionärerna bli mycket sällsynt.

Gällande regler

RO 5 kap. 6 § har följande lydelse:

Uppkommer lika röstetal vid omröstning om vilket yrkande som skall vara kontraposition, avgöres utgången genom lottning.

Är rösterna lika delade i huvudomröstning ställer talmannen proposition på förslag om återförvisning av ärendet till utskottet. Ärendet skall återförvisas om minst hälften av de röstande förenar sig härom. Beslutas ej återförvisning, avgör lotten vilken mening som skall vara riksdagens beslut.

Efter återförvisning upptages ärendet på nytt i sin helhet till avgörande i kammaren. Uppstår därvid åter lika röstetal vid huvudomröstning, skall lottning äga rum genast.

I grundlagberedningens betänkande (SOU 1972:15 s. 281) framhålls beträffande denna bestämmelse följande:

Frågan om hur man skall förfara när rösterna i en votering delar sig lika har aktualitet endast när det är avsett att utgången av omröstningen skall bestämmas genom enkelt flertal av de avgivna rösterna. Man kan tänka sig tre vägar att ytterst ta sig ur det dilemma som då uppstår. För det första kan man anse ett förslag bortkastat, när lika antal röster har avgivits för och emot det. För det andra kan man tillägga talmannen utslagsröst eller, om han inte annars har rösträtt i kammaren, rätt att avgöra vilken mening som skall gälla, om rösterna har fördelat sig lika. För det tredje kan man låta lotten fälla avgörandet.

Den först nämnda lösningen är oförenlig med eliminationsmetoden för omröstning. Denna metod tillåter nämligen att två *positiva* förslag ställs mot varandra. – Enligt beredningens förslag skall talmannen inte ha rösträtt i kammaren. Det skulle harmoniera illa härmed och med önskemålen om talmannens obundna och auktoritativa ställning i riksdagen att han skulle träffa avgörandet vid lika röstetal.

Möjligheten att – som hittills – anlita lottning återstår. Denna utväg kan sägas väcka mindre betänkligheter när det gäller omröstning om vilket yrkande som skall vara kontraposition. Mera stötande är att överlåta åt lotten att avgöra vad som skall bli riksdagens beslut i huvudomröstning. Dock bör enligt beredningens uppfattning lottning i sådana fall kunna tillgripas som en sista resurs, förutsatt att man kan begränsa antalet fall då majoritet för en mening inte uppnås. Detta synes vara möjligt.

Beredningen föreslår sålunda (2 kap. 1 § RF) att riksdagen skall bestå av ett udda antal ledamöter. Detta förhållande i förening med ett ersättersystem och kvittningsöverenskommelser lär medföra att antalet fall då lika röstetal uppkommer vid politiskt viktiga voteringar reduceras.

För de situationer, då rösterna i huvudvotering trots allt faller lika för två yrkanden, föreslår beredningen i princip återförvisning av ärendet till utskottet. Inte sällan kan man räkna med att utan särskilda åtgärder majoritet uppnås för endera meningen när ärendet ånyo föreläggs kammaren; att lika röstetal uppstod första gången kan t. ex. ha varit en följd av frånvaro, som inte hade kompensrats genom ersättare eller genom kvittning. I andra fall kan utskottet föra fram lösningar, som rubbar jämviktsläget i kammaren.

Metoden att återremittera ärendet bör emellertid förses med ett par reservationer. För det första kan det någon gång hända – särskilt när fråga är om delbeslut – att båda sidor är beredda att åtnöjas med det beslut som framgår ur en lottdragning. Återremiss bör därför vara beroende av särskilt beslut härom, varvid det bör räcka att hälften av de röstande instämmer i beslutet. Talmannen bör obligatoriskt ställa proposition på förslag om återremiss, när lika röstetal har uppkommit vid huvudomröstning. För det andra bör återremiss få förekomma bara en gång i ett ärende. Utfaller rösterna lika, när ärendet på nytt behandlas i kammaren – vare sig vid huvudomröstning i samma fråga som förra gången eller i en annan delfråga – bör lottdragning äga rum genast.

Återförvisning skall avse ärendet i dess helhet. Delbeslut i ärendet, som redan har fattats, förfaller alltså. Det bör observeras att flera "ärenden" kan vara föremål för avgörande i kammaren vid ett och samma tillfälle; endast det ärende, i vilket rösterna vid huvudomröstning har delat sig lika, skall återförvisas.

Några särskilda bestämmelser om förfarandet vid lottdragning har beredningen inte ansett erforderliga.

Bestämmelsen kommenterades inte i grundlagspropositionen eller under riksdagsbehandlingen.

6. Reservation och röstförklaring

Motionen

I motion 1980/81:492 av Bertil Fiskesjö m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar upphäva bestämmelsen om reservationsrätt och rätt till röstförklaring i riksdagsordningens 5 kap. 9 §.

Enligt motionärernas mening är bestämmelsen om rätt till reservation och röstförklaring från praktisk synpunkt onödigt och från principiell synpunkt felaktigt. Den eller de som har en mot majoriteten avvikande mening har andra möjligheter att visa detta: genom reservationer i utskottsbetänkandena, genom särskilda yrkanden i kammaren och genom inlägg i den debatt som föregår besluten. Rätten att avge röstförklaring innebär att den som inte vill utsätta sig för risken att bli motsagd kan avstå från att framföra sina synpunkter i den egentliga debatten och i stället ge sina argument formen av en röstförklaring efter att beslutet är fattat.

Gällande regler

RD 5 kap. 9 § har följande lydelse:

Ledamot får omedelbart efter ärendes avgörande anmäla reservation eller avgiva röstförklaring.

Bestämmelser om reservationsrätt fanns på skilda ställen i 1866 års RO och i riksdagsstadgan. I praxis förekom dessutom under den äldre RO:s tid att ledamot, som deltagit i omröstning, omedelbart efter avgörandet erhöll ordet för att förklara varför han röstat på visst sätt. Författningsutredningen (SOU 1963:18 s. 145) föreslog att ledamot som deltagit i ärendes avgörande även i fortsättningen skulle kunna anmäla reservation. Enligt utredningen borde det även stadgas i detta sammanhang att en ledamot skulle kunna avge röstförklaring. Grundlagberedningen (SOU 1972:15 s. 285) följde författningsutredningens förslag. Bestämmelsen föranledde ingen kommentar vare sig i grundlagspropositionen eller under riksdagsbehandlingen.

7. Interpellationer och frågor

a) Förenklad hantering av interpellationer i riksdagen

Motionen

I motion 1980/81:401 av Sture Palm (s) yrkas att reglerna i RO för väckande av interpellationer ändras i enlighet med det lagförslag som intagits som *bilaga 4*. Förslaget innebär att riksdagen ej längre skall besluta om en interpellation får framställas. I stället skall, i likhet med vad som nu gäller beträffande frågor, talmannen utan dröjsmål låta statsrådet få del av interpellationen och anmäla den vid närmast följande sammanträde. Vidare föreslås att regeln att en interpellation skall delas ut till ledamöterna avskaffas och ersätts med en bestämmelse enligt vilken en interpellation skall anslås senast när den anmäls i kammaren.

I motiveringen framhålls att en interpellation enligt nuvarande regler föranleder en jämförelsevis omständlig hantering. Den omständliga proceduren har enligt motionen två orsaker. För det första är det angeläget att en interpellation blir känd för övriga ledamöter, eftersom den "inbjuder" även andra ledamöter än interpellanten att delta i debatten. För det andra är tanken att riksdagen skall pröva att en interpellation, som enligt reglerna i RO endast skall angå angelägenhet av större intresse, fyller måttet.

Enligt motionen inträffar det i praktiken aldrig att en interpellation ej godkänns av riksdagen. Under sådana förhållanden förefaller det motionären onödigt med den omständliga proceduren med bordläggning och godkännande av interpellationsframställningar. Likaså förefaller det enligt motionären onödigt att mångfaldiga alla interpellationer och dela ut dem till ledamöterna. Det borde räcka med att interpellationerna anslås för att ledamöterna skall få kännedom om dem.

Gällande regler

Enligt såväl tidigare (före 1975) som nu gällande bestämmelser skall interpellation ha bestämt innehåll, vara försedd med motivering och beslutas av riksdagen utan föregående överläggning. För att få till stånd en "rationellare användning av frågeinstitutet" föreslog grundlagberedningen bl. a. (s. 288) införande i riksdagsordningen av en rekommendation som innebar att interpellation bara borde väckas i angelägenhet av större allmänt intresse. Beredningen föreslog också att en interpellation skulle mångfaldigas och distribueras till ledamöterna innan den anmäldes i kammaren och att den obligatoriskt skall bordläggas en gång. Ändringarna borde enligt beredningen något bidra till att göra riksdagens prövning av anhållan att få ställa interpellation mera reell. Beredningen ville vidare betona vikten av att ledamöterna visade återhållsamhet med att väcka interpellationer mot

riksmötets slut och föreslog därför en bestämmelse om att en interpellation som lämnas efter utgången av april skall uppta skälen till att spørsmålet reses först vid denna sena tidpunkt. Beredningens förslag på dessa punkter godtogs av regering och riksdag.

Frågans tidigare behandling

En i samband med grundlagspropositionen 1973 väckt motion med samma innebörd som den nu aktuella avslogs av riksdagen (KU 1973:26 s. 87). Utskottet erinrade om att en interpellation, innan den anmäls av talmannen, skall delas ut till ledamöterna. Enligt utskottet skulle riksdagens ställningstagande till frågan om en interpellation skall få framställas härigenom underlättas. Utskottet avstyrkte enhälligt motionen.

b) Införande av ett skriftligt frågeinstitut

Motionen

I motion 1980/81:1118 av Lennart Pettersson (s) hemställs att riksdagen på ett lämpligt sätt utreder frågan om införandet av ett kompletterande skriftligt frågeinstitut i riksdagen enligt vad som i motionen anförs.

I motionen framhålls att det ökade antalet frågor under senare år synes ha lett till att tiden mellan det att frågan ställs och till dess den blir besvarad successivt förlängts. Utvecklingen har enligt motionen sannolikt också medfört att statsråden har fått avsätta mer tid såväl för att förbereda svaren som för frågedebatterna i riksdagen.

Motionären anser att några inskränkningar i det muntliga frågeinstitutet inte bör komma till stånd och noterar i sammanhanget att konstitutionsutskottet tidigare uttalat sig i samma riktning. Däremot bör man enligt motionären kunna överväga om inte ett skriftligt frågeinstitut vore ett lämpligt komplement till nuvarande ordning, till fördel både för riksdagens ledamöter och statsråden. Många gånger kan det enligt motionären vara så att den enskilde riksdagsledamoten inte i första hand är ute för att "söka sak" med vederbörande statsråd utan endast vill ha ett officiellt, auktoritativt svar i en viss sakfråga. Det skulle då spara både tid och arbete för riksdagsledamoten och framför allt för statsrådet om möjligheten fanns att via riksdagen överlämna ett skriftligt svar på frågan utan debatt.

En självklar utgångspunkt för en sådan reform är enligt motionen att det är riksdagsledamoten som väljer muntligt eller skriftligt svar. Att ge regeringsledamöterna rätt att välja svarsform skulle innebära en allvarlig inskränkning i riksdagsledamöternas nuvarande frågerätt.

Frågans tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat motioner om den arbetsbelastning för statsråden som besvarandet av ett ökande antal frågor innebär. Enligt motion 1978/79:1102 av Gunnar Richardson (fp) skulle det finnas anledning att undersöka hur frågeinstitutet skulle kunna utvecklas ytterligare utan att det leder till att statsrådets arbetstid i än högre grad skulle komma att bindas till riksdagens frågestunder. Den möjlighet som då står till buds är enligt motionären att låta statsråden besvara vissa frågor skriftligt. Konstitutionsutskottet (KU 1978/79:29) avstyrkte enhälligt motionen med motiveringen att en begränsning av riksdagsledamöternas möjligheter att få till stånd muntlig debatt med statsråd i aktuella politiska frågor skulle leda till en inskränkning i riksdagens kontrollmakt. Utskottet ville dock inte utesluta att frågeinstitutets praktiska tillämpning kan behöva ses över i framtiden. Riksdagen följde utskottet.

I motion 1979/80:457 av Anders Gernandt (c) uttalas förhoppningen att det skulle kunna uppnås en viss återhållsamhet i antalet interpellationer och frågor. En övergång till enbart skriftliga svar är enligt motionären helt orimligt. En förkortning av debatttiden skulle eventuellt kunna övervägas. I konstitutionsutskottets betänkande (KU 1979/80:44) upprepas i stort sett argumenteringen från föregående år. En begränsning av riksdagsledamöternas möjligheter att få till stånd muntlig debatt med statsråd borde enligt utskottet inte komma i fråga utan mycket starka skäl. Den praktiska tillämpningen, t. ex. vad gäller debattreglerna, kunde dock behöva prövas. Utskottet erinrade i sammanhanget om den arbetsgrupp som tillsatts inom utskottet för att se över frågor om riksdagens arbetsformer. På utskottets enhälliga förslag avlogs motionen av riksdagen.

Internationell jämförelse

Möjlighet för parlamentsledamot att begära skriftligt svar på en framställd fråga finns i flera länder, bl. a. i Danmark, Norge och Finland.

c) Deltagare i frågedebatter

Vid besvarande av frågor får enligt 6 kap. 2 § RO endast den ledamot som har framställt frågan och det statsråd som lämnar svaret ta del i överläggningen.

Det förekommer emellanåt att, vid förfall för frågeställaren, denne ersätts i debatten av annan riksdagsledamot från samma parti. Som framgår tillåter egentligen inte riksdagsordningen sådana byten.

Utskottet

I motionerna behandlas en rad frågor som på olika sätt berör riksdagens arbetsformer.

Riksmötets öppnande tas upp i motionerna 220 och 1125. I den förstnämnda motionen begärs att formerna för riksmötets öppnande ses över. Ceremonin bör även i fortsättningen äga rum i riksdagens plenisal med bl. a. ett ökat utrymme för musikaliska inslag. Vidare bör övervägas möjligheterna att anordna en särskild festföreställning på Operan eller i Konserthuset. I den andra motionen föreslås att riksmötets öppnande vid början av varje ny mandatperiod skall äga rum i rikssalen under former som i stort ansluter till dem som tidigare tillämpades vid riksdagens högtidliga öppnande, och att öppnandet under mellanliggande år sker i riksdagshuset under former som fastställs av talmannen i samråd med vice talmännen.

Utskottet har i samband med behandlingen av motioner om formerna för riksmötets öppnande tidigare år bl. a. erinrat om att det enligt bestämmelserna i riksdagsordningen (RO 1:6) ankommer på talmannen att efter samråd med vice talmännen fastställa ordningen för riksdagens öppningssammanträden samt uttalat att ceremonin normalt bör förläggas till riksdagens plenisal. Med hänvisning till sina tidigare ställningstaganden i frågan avstyrker utskottet motionsyrkandena.

I motion 1516 yrkas att samtliga partier som vid val till riksdagen erhållit minst fyra procent av rösterna skall äga rätt till *utskottsrepresentation*.

Utskottet vill erinra om att riksdagen våren 1979 ställde sig bakom en rekommendation till partierna om proportionell fördelning av det totala antalet utskottsplatser i enlighet med partiernas styrkeförhållanden i riksdagen (se KU 1978/79:29). Någon enighet kunde emellertid inte uppnås mellan partierna i denna fråga. Talmanskonferensen har tidigare i år tillkallat en utredning om utskottsindelningen och ärendefördelningen mellan utskottet. Frågan om utskottsrepresentationen har senast behandlats i en av utskottet tillsatt arbetsgrupp för vissa frågor om riksdagens arbetsformer. Enligt utskottet bör resultatet av det utredningsarbete som pågår avvaktas innan den i motionen upptagna frågan tas upp till förnyad behandling. Motionsyrkandet avstyrks följaktligen.

Frågan om införande av *offentliga utskottsutfrågningar* har varit föremål för riksdagsbehandling vid åtskilliga tidigare tillfällen och tas nu på nytt upp i motion 1514. Till skillnad från tidigare förslag, enligt vilka utfrågningarna skulle bli offentliga om minst en tredjedel av utskottsledamöterna begärde det, förordas i den nu aktuella motionen att utskottens utfrågningar skall vara offentliga endast om utskottets samtliga ledamöter är ense härom.

Utskottet har inte funnit skäl att ompröva den ståndpunkt i frågan som intogs i samband med behandlingen av förslaget till ny riksdagsordning (KU 1973:26 s. 85) och som därefter upprepats åtskilliga gånger. Utskottet är således inte heller nu berett att förorda införande av offentliga utskottsut-

frågningar. Beträffande den förändring som har vidtagits i förslaget vill utskottet endast framhålla att det i praktiken skulle vara svårt – oavsett vilka beslutsregler som formellt gäller – att motsätta sig önskemål om offentlighet vid en utskottsutfrågning.

I motion 868 yrkas att riksdagen beslutar uppdra åt talmanskonferensen att utreda frågan om lämplig *benämning på civilutskottet*.

Utskottet vill erinra om att frågan om civilutskottets benämning berördes i arbetsformsutredningens betänkande (förs. 1975/76:15) om riksdagsarbetets planering men att något förslag till ändring då inte lades fram. Som tidigare nämnts har talmanskonferensen tillkallat en utredning om utskottsindelningen och ärendefördelningen mellan utskotten. Denna utredning torde enligt utskottet vara oförhindrad att behandla även det i motionen upptagna spörsmålet. Med hänvisning härtill avstyrks motionsyrkandet.

Beslutsordningen i riksdagen vid lika röstetal behandlas i motion 647. I motionen föreslås att ett ärende, i vilket huvudomröstningen har gett lika röstetal, skall bordläggas till ett kommande sammanträde. Skulle också då lika röstetal uppkomma får riksdagen förfara på det sätt som nu gällande regler föreskriver då lika röstetal första gången uppkommit, nämligen besluta om ärendet skall återremitteras till utskottet eller avgöras genast genom lottning.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det nuvarande systemet med närmast automatiska beslut om återförvisning vid fall av lika röstetal ger utskotten och kammaren onödigt merarbete. Endast undantagsvis torde det förekomma att utskotten genom en förnyad behandling kan åstadkomma ett nytt förslag med större möjligheter att samla en majoritet i kammaren. I det alldeles övervägande antalet fall tillgrips återförvisning för att möjliggöra en ny omröstning i ärendet. Som motionärerna påpekar nås samma effekt betydligt enklare genom att ärendet bordläggs och tas upp på nytt vid ett kommande sammanträde.

Utskottet tillstyrker således med vissa tekniska justeringar motionens förslag till ändring i 5 kap. 6 § RO. Som en följd härav måste också bestämmelsen i 5 kap. 1 § RO ändras. Enligt denna bestämmelse skall ett utskottsbetänkande bordläggas vid två sammanträden med kammaren (undantagsvis ett sammanträde). Denna bestämmelse måste alltså medge undantag för det fall att lika röstetal har uppkommit vid huvudomröstning i ett ärende. Beträffande lagförslagen hänvisas till *bilaga 1*.

Utskottet anser det önskvärt att denna ändring kan träda i kraft så snart som möjligt och föreslår därför en tillämpning av den beslutsregel i 8 kap. 16 § RF (tre fjärdedelar av de röstande utgörande mer än hälften av ledamöterna) enligt vilken riksdagsordningen kan ändras genom ett beslut. För den händelse tillräcklig majoritet inte uppnås bör ändringen ske enligt den alternativa beslutsregeln i 8 kap. 16 § RF, dvs. ändring genom två likalydande beslut med mellanliggande val.

I motion 492 föreslås att *rätten att avge reservation eller röstförklaring* efter

ett ärendes avgörande i kammaren bör avskaffas. Förslaget motiveras bl. a. med att den eller de som har en mot majoriteten avvikande mening har andra möjligheter att visa detta t. ex. genom reservationer i utskottsbetänkandena, genom särskilda yrkanden i kammaren och genom inlägg i kammardebatterna. Rätten att avge röstförklaring bör enligt motionärerna också avvisas av det principiella skälet att det inte bör vara möjligt för en ledamot att framföra sina synpunkter i kammaren utan risk för att bli motsagd.

Utskottet instämmer med motionärerna och föreslår att bestämmelsen i 5 kap. 9 § RO om rätt att anmäla reservation eller avge röstförklaring efter ärendes avgörande avskaffas. Det bör betonas att förslaget inte syftar till någon ändring i praxis när det gäller möjligheten att anmäla felröstning till protokollet.

Utskottet anser att även denna ändring bör träda i kraft så snart som möjligt och föreslår därför att det snabbare ändringsförfarandet tillämpas. I andra hand bör förslaget antas genom två likalydande beslut med mellanliggande val.

Interpellations- och frågeinstituten behandlas i motionerna 401 och 1118.

Här skall först erinras om att antalet interpellationer och frågor ökat under i stort sett hela enkammarriksdagens tid. Särskilt markant är ökningen av frågorna sedan regeringsskiftet hösten 1976. Det ökade antalet spörsmål har enligt utskottet självfallet inneburit en belastning för både kammaren och statsråden. Ökningen torde vara en av anledningarna till att andelen frågor som besvaras inom den rekommenderade tiden har minskat under senare tid (se KU 1979/80:50 s. 146). Det finns vidare uppgifter som tyder på att interpellations- och frågedebatterna under senare år har tenderat att bli längre. Utskottet vill i detta sammanhang nämna att en mer utförlig redovisning av spörsmålsinstitutens tillämpning under 1970-talet kommer att lämnas i årets granskningsbetänkande.

När det gäller interpellationsdebatternas längd vill utskottet endast erinra om en numera sällan tillämpad bestämmelse. Enligt denna bestämmelse (RO 6.1.2) får svaret på en interpellation delas ut i förväg till riksdagens ledamöter. Har så skett kan statsrådet begränsa sitt anförande till en sammanfattning av svaret.

I motion 1118 föreslås införande av ett skriftligt frågeinstitut. Motionären anser att det finns situationer då en ledamot endast önskar ett officiellt, auktoritativt besked från ett statsråd men ej någon debatt. I sådana situationer skulle det spara både tid och arbete för riksdagsledamöterna och framför allt för statsråden, om möjligheten fanns att begära skriftligt svar på frågorna.

Effekten av ett genomförande av det i motionen framlagda förslaget kan enligt utskottet inte entydigt förutsägas. För det framlagda förslaget talar bl. a. att det sannolikt skulle ha en positiv effekt på arbetsbelastningen i kammaren. Skriftligt besvarande av en fråga skulle inte ta någon tid i anspråk i kammaren (utom möjligen den tid som åtgår för att anmäla att ett skriftligt

frågesvar lämnats). Sett ur statsrådets och departementens synvinkel ter sig förslaget mera diskutabelt. Visserligen slipper statsråden avsätta tid för att besvara denna typ av frågor i riksdagen. Men å andra sidan leder förslaget antagligen till en viss ökning av det totala antalet frågor jämfört med nuläget vilket självfallet medför ökat arbete inom regeringskansliet med utformningen av frågesvar.

Utskottet anser således att fördelarna med att införa ett skriftligt frågeinstitut inte framstår som tillräckligt stora. På grund härav ställer sig utskottet f. n. avvisande till förslaget men utesluter inte att frågan kan komma att övervägas på nytt.

I motion 401 behandlas reglerna för väckande av interpellationer. I stället för att som hittills riksdagen beslutar om en interpellation får framställas skall enligt förslaget talmannen utan dröjsmål låta statsrådet få del av interpellationen och anmäla den vid närmast följande sammanträde. Reglerna skulle m. a. o. bli desamma som nu gäller för väckande av frågor. I motionen föreslås också att interpellationerna inte längre skall delas ut till ledamöterna utan endast anslås.

Även utskottet anser att interpellationer normalt bör kunna väckas på ett enklare sätt än f. n. Utskottet föreslår därför att talmannen skall kunna medge att en interpellation får ställas. Enligt utskottet bör dock möjligheten finnas kvar att vägra en interpellationsframställning. Denna befogenhet bör liksom hittills ligga hos riksdagen och endast användas på förslag från talmannen.

Utskottet biträder vidare motionens förslag att avskaffa utdelandet av interpellationer till ledamöterna. Enligt utskottet är det tillräckligt att interpellationen anslås på kammarens anslagstavla i likhet med vad som nu sker beträffande frågorna.

Utskottet vill samtidigt med begagnande av sin initiativrätt föreslå riksdagen en ändring av bestämmelserna om vilka som får delta i frågedebatterna. Enligt 6 kap. 2 § RO får vid besvarande av frågor endast den ledamot som har framställt frågan och det statsråd som lämnar svaret ta del i överläggningen. Utskottet anser det vara en praktisk ordning om frågeställaren vid förhinder kan ersättas av annan ledamot. Bestämmelsen bör därför ändras så att talmannen kan medge sådana byten. Det får enligt utskottet förutsättas att byten bara i rena undantagsfall sker utan föregående överenskommelse mellan de berörda ledamöterna.

Förslag till ändring av riksdagsordningens bestämmelser rörande interpellationer och frågor i nu berörda hänseenden framläggs i *bilaga 2*. Ändringarna bör kunna ske genom ett beslut av riksdagen och träda i kraft den 1 juli 1981.

Utskottet behandlar slutligen vissa frågor som rör riksdagens insyn i statliga företag. Näringsutskottet har i skrivelse till utskottet (*bilaga 3*) hemställt att utskottet med anledning av riksdagens beslut om insyn i statliga företag (prop. 1980/81:22, NU 29) framlägger förslag till ändringar i två

tilläggsbestämmelser i riksdagsordningen. Den ena ändringen är en följd av att den nuvarande ordningen med riksdagsgranskning av årsredovisningarna för Statsföretag och Svenska Varv upphör och ersätts av en årlig redogörelse för de statliga företagen. Bakgrunden till den andra ändringen är att riksdagen har uttalat sig för att det införs möjlighet för alla riksdagens ledamöter att närvara och ställa frågor vid bolagsstämmor inom Statsföretag. Föreskriften i RO 7.1.1 att kammaren varje år skall utse 18 riksdagsledamöter vilka får delta i bolagsstämmor med Statsföretag AB blir således överflödigt. Även enligt den nya ordning som riksdagen har fattat beslut om skall emellertid riksdagen utse 18 ledamöter. Dessa ledamöter skall ha i uppdrag att följa verksamhet inom den statliga företagssektorn. Näringsutskottet föreslår att valet av dessa 18 riksdagsledamöter avser riksdagens valperiod.

Utskottet föreslår att riksdagen företar de ändringar av RO 3.11.2 och 7.1.1 som näringsutskottet hemställt om med anledning av riksdagens beslut om insyn i statliga företag. Lagförslag framläggs i *bilaga 2*. Ändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1981.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *riksmötets öppnande*
att riksdagen avslår motionerna 1980/81:220 och 1125.
2. beträffande *partirepresentation i utskotten*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1516.
3. beträffande *offentliga utskottsutfrågningar*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1514.
4. beträffande *ändrad benämning på civilutskottet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:868.
5. beträffande *beslutsordning vid lika röstetal*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:647 antar det i *bilaga 1* intagna lagförslaget såvitt avser ändring av 5 kap. 1 och 6 §§ riksdagsordningen.
6. beträffande *reservation och röstförklaring*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:492 antar det i *bilaga 1* intagna lagförslaget såvitt avser upphävande av 5 kap. 9 § riksdagsordningen.
7. beträffande *införande av ett skriftligt frågeinstitut*
att riksdagen avslår motion 1980/81:1118.
8. beträffande *väckande av interpellation*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:401 antar det i *bilaga 2* intagna lagförslaget såvitt avser ändring av
  - a) 6 kap. 1 § riksdagsordningen.
  - b) tilläggsbestämmelsen 6.1.1 riksdagsordningen.

9. beträffande *deltagare i frågedebatter*
att riksdagen antar det i *bilaga 2* angivna lagförslaget såvitt avser ändring av 6 kap. 2 § riksdagsordningen.
10. beträffande *riksdagens insyn i statliga företag*
att riksdagen antar det i *bilaga 2* angivna lagförslaget såvitt avser ändring av tilläggsbestämmelserna 3.11.2 och 7.1.1 riksdagsordningen.

Stockholm den 19 mars 1981

På konstitutionsutskottets vägnar
BERTIL FISKESJÖ

Närvarande: Bertil Fiskesjö (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m), Torkel Lindahl (fp), Olle Svensson (s), Per Unckel (m), Yngve Nyquist (s), Sven-Erik Nordin (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Kurt Ove Johansson (s), Daniel Tarschys (fp), Kerstin Nilsson (s), Britta Hammarbacken* (c) och Sture Thun* (s).

Vid punkt 1 har Jan Prytz (m) ersatt Per Unckel (m).

Vid punkt 4 har Åke Wictorsson (s) ersatt Hilding Johansson (s).

Vid punkterna 2,3,5-10 har Stig Genitz (c) ersatt Britta Hammarbacken (c).

*Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1. beträffande *partirepresentation i utskotten*

av Hilding Johansson, Olle Svensson, Yngve Nyquist, Wivi-Anne Cederqvist, Kurt Ove Johansson, Kerstin Nilsson och Sture Thun (alla s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill erinra om att riksdagen våren 1979 ställde sig bakom en rekommendation till partierna om proportionell fördelning av det totala antalet utskottsplatser i enlighet med partiernas styrkeförhållanden i riksdagen (se KU 1978/79:29). Enligt utskottet bör den angivna rekommendationen åter aktualiseras för att lösa frågan. Således bör riksdagen uttala att vid de överläggningar som regelmässigt äger rum mellan partierna om utskottens sammansättning bör eftersträvas proportionell fördelning av det

totala antalet utskottsplatser i enlighet med partiernas styrkeförhållanden i riksdagen.

dels att utskottet under 2. bort hemställa

2. beträffande *partirepresentation i utskotten*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:1516 godkänner
vad utskottet uttalat.

2. beträffande *offentliga utskottsutfrågningar*

av Anders Björck (m), Torkel Lindahl (fp), Per Unckel (m), Gunnar Biörck i Värmdö (m) och Daniel Tarschys (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 10 med "Utskottet har" och slutar på s. 11 med "en utskottsutfrågning." bort ha följande lydelse:

Utskottet vill erinra om att sedan förslaget om offentliga utfrågningar först väcktes har flera förändringar inträtt i utskottens arbetsformer. För det första har utfrågningar inför utskotten numera kommit att bli ett normalt inslag i beredningsarbetet. För det andra har tanken på att ge utfrågningarna offentlighet också kommit att accepteras i den meningen att den information som framkommer vid sådana hearings ofta görs tillgänglig i efterhand.

Mot denna bakgrund anser utskottet i likhet med motionärerna att tiden nu är mogen för att i begränsad skala pröva öppna utskottsutfrågningar. Enligt utskottet bör denna nya beredningsform användas endast i de fall då samtliga ledamöter av utskottet är eniga härom. Utskottet tillstyrker således motionsyrkandet med vissa tekniska justeringar.

dels att utskottet under 3. bort hemställa

3. beträffande *offentliga utskottsutfrågningar*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:1514 antar
följande förslag till lag om ändring i riksdagsordningen:

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 12 § riksdagsordningen skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.
12 §

Utskott skall sammanträda inom stängda dörrar. Om särskilda skäl föreligger, kan utskottet medgiva att även annan än ledamot, suppleant och tjänsteman i utskottet är närvarande.

*Sammanträde för inhämtande av
upplysningar eller yttranden som*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

*sägs i 10 § skall dock vara offentligt
om utskottet är enligt därom.*

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

3. beträffande *beslutsordningen vid lika röstetal*

av Hilding Johansson, Olle Svensson, Yngve Nyquist, Wivi-Anne Cederqvist, Kurt Ove Johansson, Kerstin Nilsson och Sture Thun (alla s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Utskottet delar" och slutar med "mellanliggande val." bort ha följande lydelse:

Utskottet vill erinra om att grundlagberedningen efter en noggrann genomgång av frågan om hur man skall förfara när rösterna i en votering delar sig lika kom fram till den ordning som f. n. tillämpas. Denna ordning har enligt utskottet i förhållande till motionsförslaget den fördelen att den bättre slår vakt om möjligheterna till en förnyad utskottsbehandling där bredare politiska lösningar kan eftersträvas. De olägenheter som de täta återremisserna i det nuvarande parlamentariska läget innebär bör enligt utskottet inte tas till intäkt för en förändring som i efterhand kan visa sig förhastad. Utskottet vill dock inte utesluta att frågan om beslutsordningen vid lika röstetal kan aktualiseras i samband med en mera allmän översyn av riksdagens arbetsformer.

dels att utskottet under 5. bort hemställa

5. beträffande *beslutsordning vid lika röstetal*
att riksdagen avslår motion 1980/81:647.

4. beträffande *reservation och röstförklaring*

av Hilding Johansson, Olle Svensson, Yngve Nyquist, Wivi-Anne Cederqvist, Kurt Ove Johansson, Kerstin Nilsson och Sture Thun (alla s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet instämmer" och slutar med "mellanliggande val." bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att den aktuella bestämmelsen endast har använts vid ett fåtal tillfällen under de senaste decennierna. Något missbruk av bestämmelsen föreligger inte. Utskottet har i och för sig viss förståelse för motionärernas argument men anser dock att det finns vissa särskilda situationer då en reservation eller en röstförklaring är motiverad.

dels att utskottet under 6. bort hemställa

6. beträffande *reservation och röstförklaring*
att riksdagen avslår motion 1980/81:492.

Särskilt yttrande

av Anders Björck, Per Unckel och Gunnar Biörck i Värmdö (alla m)
beträffande *riksmötets öppnande*:

Det under senare år tillämpade ceremonielet vid riksmötets öppnande har inte det tidigare riksdagsöppnandets högtidlighet och värdighet. Sälunda saknas allt det som av hävd hör till en så viktig händelse i statsverksamheten som riksdagens öppnande. För många har riksdagsöppnandet därigenom kommit att framstå som direkt olämpligt. Ett sådant intryck hos åtskilliga som följer öppningsceremonin gagnar minst av allt riksdagens ställning i samhället. Det är tvärtom viktigt att riksdagen strävar efter att komma i kontakt med svenska folket och skapa intresse för sitt arbete.

Det är mot denna bakgrund väsentligt att inledningen av riksmötet får en sådan utformning att den väcker allmänhetens intresse. Vi anser därför att det vore önskvärt om talmannen ville överväga att i huvudsak återgå till tidigare ceremoniel vid riksmötets öppnande och förlägga huvuddelen av ceremonierna till rikssalen.

Bilaga 1

Förslag till

Lag om ändring i riksdagsordningen

Häri genom föreskrivs i fråga om riksdagsordningen¹
dels att 5 kap. 9 § skall upphöra att gälla,
dels att 5 kap. 1 och 6 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 §

Utskotts betänkande skall före ärendets avgörande bordläggas vid två sammanträden med kammaren, om ej riksdagen på utskottets förslag beslutar att ärendet skall avgöras efter endast en bordläggning.

Utskotts betänkande skall före ärendets avgörande bordläggas vid två sammanträden med kammaren, om ej riksdagen på utskottets förslag beslutar att ärendet skall avgöras efter endast en bordläggning. *Bestämmelser om ytterligare bordläggning av utskottsbetänkande finns i 6 § andra stycket.*

Yrkande enligt 2 kap. 12 § tredje stycket regeringsformen att lagförslag skall vila får framställas när utskottets betänkande över förslaget har anmälts i kammaren.

6 §

Uppkommer lika röstetal vid omröstning om vilket yrkande som skall vara kontraposition, avgöres utgången genom lottning.

Är rösterna lika delade i huvudomröstning ställer talmannen proposition på förslag om återförvisning av ärendet till utskottet. Ärendet skall återförvisas om minst hälften av de röstande förenar sig härom. Beslutas ej återförvisning, avgör lotten vilken mening som skall vara riksdagens beslut.

Är rösterna lika delade i huvudomröstning *skall ärendet bordläggas. Uppkommer när ärendet änyo behandlas lika röstetal vid huvudomröstning i ärendet* ställer talmannen proposition på förslag om återförvisning av ärendet till utskottet. Ärendet skall återförvisas om minst hälften av de röstande förenar sig härom. Beslutas ej återförvisning, avgör lotten vilken mening som skall vara riksdagens beslut.

Efter återförvisning upptages ärendet på nytt i sin helhet till avgörande i kammaren. Uppstår därvid åter lika röstetal vid huvudomröstning, skall lottning äga rum genast.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹Riksdagsordningen omtryckt 1979:934.

Förslag till

Lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs i fråga om riksdagsordningen¹ dels att 6 kap. 1 och 2 §§ skall ha nedan angivna lydelse, dels att tilläggsbestämmelserna 3.11.2, 6.1.1 och 7.1.1 skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

Tilläggsbestämmelse 3.11.2

Motion får avlämnas med anledning av skrivelse från regeringen

1. med årlig *redovisning för verksamheten inom Statsföretag AB*,
2. med redovisning av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses verksamhet,
3. med *årsredovisning för Svenska Varv AB*.

Motion får avlämnas med anledning av skrivelse från regeringen

1. med årlig *redogörelse för de statliga företagen*,
2. med redovisning av allmänna pensionsfondens fjärde fondstyrelses verksamhet.

6 kap.

1 §

Interpellation skall ha bestämt innehåll och vara försedd med motivering. Interpellation bör väckas endast i angelägenhet av större allmänt intresse. *Riksdagen beslutar om interpellationen får framställas. Beslutet fattas utan föregående överläggning.*

Interpellation skall ha bestämt innehåll och vara försedd med motivering. Interpellation bör väckas endast i angelägenhet av större allmänt intresse. *Talmannen får besluta att interpellationen får framställas. Om talmannen finner att interpellationen inte bör få framställas, skall han hänskjuta frågan till riksdagen för avgörande. Riksdagens beslut fattas utan föregående överläggning.*

Statsråd, som icke besvarar interpellation inom fyra veckor från det att riksdagen medgav att interpellationen fick framställas, skall före utgången av denna tid muntligen meddela riksdagen varför svar uteblir eller anstår. Sådant meddelande får ej följas av överläggning.

Interpellation förfaller om den ej har besvarats vid det riksmöte då den väcktes.

¹Riksdagsordningen omtryckt 1979:934.

Nuvarande lydelse

Interpellation ingives till kammarkansliet och anmäles av talmannen vid sammanträde med kammaren utan dröjsmål efter det att interpellationen har delats ut till riksdagens ledamöter. Frågan huruvida interpellationen får framställas avgöres vid närmast följande sammanträde och tages upp på föredragningslistan till detta sammanträde. Medgiver riksdagen att interpellationen får framställas, låter talmannen skyndsamt statsrådet få del av den.

Den som vid riksmöte, som enligt 1 kap. 4 § skall avslutas senast den 31 maj, ingiver interpellation till kammarkansliet efter utgången av april månad skall i interpellationen ange skälen till att denna icke har ingivits tidigare.

Fråga skall ha bestämt innehåll. Den får vara försedd med en kort inledande förklaring. När fråga besvaras, får endast den ledamot som har framställt frågan och det statsråd som lämnar svaret taga del i överläggningen. Riksdagen kan föreskriva begränsning i yttranderätten för dessa talare utöver vad som följer av 2 kap. 14 §.

Föreslagen lydelse

Tilläggsbestämmelse 6.1.1

Interpellation ingives till kammarkansliet. Talmannen anmäler utan dröjsmål vid sammanträde med kammaren beslut att interpellationen får framställas eller förslag att interpellationen inte skall få framställas. Förslag att interpellation inte skall få framställas avgöres vid närmast följande sammanträde och tages upp på föredragningslistan till detta sammanträde. Medgiver talmannen eller riksdagen att interpellationen får framställas, låter talmannen skyndsamt statsrådet få del av den.

Interpellationen skall anslås senast när den anmäles i kammaren eller talmannen framlägger förslag om att interpellationen inte skall få framställas.

2 §

Fråga skall ha bestämt innehåll. Den får vara försedd med en kort inledande förklaring. När fråga besvaras, får endast den ledamot som har framställt frågan och det statsråd som lämnar svaret taga del i överläggningen. Dock får talmannen medgiva att vid förhinder för den ledamot som har framställt frågan annan ledamot får delta i överläggningen i dennes ställe. Riksdagen kan föreskriva begränsning i yttranderätten för dessa talare utöver vad som följer av 2 kap. 14 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

Tilläggsbestämmelse 7.1.1

Utöver de val som kammaren förrättar enligt regeringsformen och riksdagsordningen skall den företaga val till

1. riksgäldsfullmäktige,
2. Nordiska rådets svenska delegation,
3. Europarådets svenska delegation,
4. styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

Kammaren skall också *varje år* utse aderton ledamöter av riksdagen *vilka får delta i bolagsstämmor med Statsföretag AB.*

Kammaren skall också *för riksdagens valperiod* utse aderton ledamöter av riksdagen *med uppdrag att följa verksamheten vid Statsföretag AB och Svenska Varv AB.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.

RIKSDAGENS
NÄRINGSUTSKOTT

1981-02-26

Konstitutionsutskottet

Förslag till ändringar i tilläggsbestämmelser till riksdagsordningen

Riksdagen har den 11 februari 1981 behandlat näringsutskottets betänkande NU 1980/81:29 över proposition 1980/81:22 om insyn i statliga företag jämte motioner. Därvid har riksdagen under moment 2 bifallit reservationen och i övrigt bifallit utskottets hemställan.

Besluten under momenten 1 och 3 föranleder ändringar i tilläggsbestämmelser till riksdagsordningen. Näringsutskottet hemställer att konstitutionsutskottet förelägger riksdagen förslag till sådana ändringar i enlighet med vad som anförs i det följande.

Enligt *tilläggsbestämmelse 3.11.2* får motion avlämnas med anledning av skrivelse från regeringen bl. a.

1. med årlig redovisning för verksamheten inom Statsföretag AB,
3. med årsredovisning för Svenska Varv AB.

Riksdagens beslut innebär att den nuvarande ordningen med riksdagsgranskning av årsredovisningarna för Statsföretag och Svenska Varv upphör. I stället för dessa redovisningar skall regeringen årligen till riksdagen överlämna en samlad redogörelse för de statliga företagens verksamhet. Det har förutsatts att denna skall grunda motionsrätt och behandlas av utskott.

De båda nyss angivna punkterna i *tilläggsbestämmelse 3.11.2* bör därför bytas ut mot en ny punkt, enligt vilken motion får avlämnas med anledning av skrivelse från regeringen med årlig redogörelse för de statliga företagen.

Enligt *tilläggsbestämmelse 7.1.1* andra stycket skall kammaren varje år utse aderton ledamöter av riksdagen, vilka får delta i bolagsstämmor med Statsföretag AB.

Riksdagen har nu uttalat sig för att det införs möjlighet för alla riksdagens ledamöter att närvara och ställa frågor vid bolagsstämmor inom Statsföretag. Den angivna föreskriften i *tilläggsbestämmelse 7.1.1* blir alltså överflödiga.

Även enligt den nya ordningen skall riksdagen emellertid särskilt utse 18 ledamöter med uppdrag att följa verksamhet inom den statliga företagssektorn. Näringsutskottet har i sitt betänkande anfört bl. a. följande.

I regeringens förslag ingår --- att den nuvarande ordningen med särskilt utsedda kontaktmän skall bibehållas. Den skall dessutom utvidgas till att omfatta även Svenska Varv. Industriministern förklarar sig beredd att föreslå att en bestämmelse införs i bolagsordningarna för de båda bolagen av innebörd att resp. bolag skall bereda högst 18 av riksdagen för ändamålet särskilt utsedda ledamöter tillfälle att delta i årliga informationsmöten. En icke uttryckligen utsagd förutsättning är då att riksdagen skall besluta om en bestämmelse - rimligen i form av tilläggsbestämmelse till riksdagsordningen - som reglerar valförfarandet och definierar de valdas mandat. ---

Som nyss sagts tillstyrker utskottet att systemet med 18 särskilt valda riksdagsledamöter bibehålls. Dessa ledamöter bör --- tilldelas särskilt ansvar för att följa verksamheten vid de statliga företagen. --- I praktiken blir uppgiften främst att delta i informationsmöten och att närvara vid bolagsstämmor. ---

Utskottet tillstyrker att de 18 riksdagsledamöternas uppdrag skall innefatta även kontakter med Svenska Varv. Mera ingående information om dotterbolag till Statsföretag kan givetvis vara motiverad; det synes emellertid naturligt att Statsföretag formellt svarar för sammankomst som är avsedd för sådan information. Det bör inte möta hinder att kontakter därutöver etableras mellan gruppen av 18 riksdagsledamöter och andra statliga företag. Initiativ härtill torde kunna tas formlost från riksdagens eller vederbörande företags sida. Frågan om näringsutskottet - eller något annat utskott - kan vara lämpligare kontaktforum bör därvid uppmärksammas.

Av det citerade framgår att riksdagen bör besluta om en föreskrift - i stället för nuvarande andra stycket i tilläggsbestämmelse 7.1.1 till riksdagsordningen - om att kammaren skall utse aderton ledamöter av riksdagen med uppdrag att följa verksamheten vid Statsföretag AB och Svenska Varv AB.

Det synes inte finnas anledning att behålla den nuvarande ordningen med årliga val av de 18 riksdagsledamöter som har särskilda uppgifter inom den statliga företagssektorn. Valet bör i stället avse riksdagens valperiod.

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp), Margaretha af Ugglas (m), Lilly Hansson (s), Birgitta Hambraeus (c), Tage Adolfsson (m), Lennart Pettersson (s), Bengt Sjönell (c), Rune Jonsson (s), Hadar Cars (fp), Karl Björzén (m), Sivert Andersson (s) och Birgitta Johansson (s).

Yrkande i motion 1980/81:401

Förslag till

Lag om ändring i riksdagsordningen

Härigenom föreskrivs *dels* att 6 kap. 1 § och tilläggsbestämmelserna 2.7.3 och 6.1.1 skall ha nedan angivna lydelse. *dels* att tilläggsbestämmelsen 6.2.1 i dess nuvarande lydelse skall utgå samt att tilläggsbestämmelse 6.2.2 skall få beteckningen 6.2.1 med följande ändrade lydelse:

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

1 §

Interpellation skall ha bestämt innehåll och vara försedd med motivering. Interpellation bör väckas endast i angelägenhet av större allmänt intresse. *Riksdagen beslutar om interpellationen får framställas. Beslutet fattas utan föregående överläggning.*

Interpellation skall ha bestämt innehåll och vara försedd med motivering. Interpellation bör väckas endast i angelägenhet av större allmänt intresse.

Statsråd, som ----- av överläggning.

Interpellation förfaller ----- den väcktes.

2.7.3

Om anteckning på föredragningslistan för särskilda fall föreskrives i tilläggsbestämmelserna 2.10.1, 3.6.1, 5.1.3, 6.1.1, 6.1.2 och 6.2.2.

Om anteckning på föredragningslistan för särskilda fall föreskrives i tilläggsbestämmelserna 2.10.1, 3.6.1, 5.1.3, 6.1.2 och 6.2.1.

6.1.1

Interpellation ingives till kammarkansliet och *anmäles av talmannen vid sammanträde med kammararen utan dröjsmål efter det att interpellationen har delats ut till riksdagens ledamöter. Frågan huruvida interpellation får framställas avgörs vid närmast följande sammanträde och tages upp på föredragningslistan till detta sammanträde. Medgiver riksdagen*

Interpellation ingives till kammarkansliet. *Den skall vara egenhändigt undertecknad av den ledamot som framställer interpellationen. Talmanen låter utan dröjsmål statsrådet få del av interpellationen och anmäler den vid närmast följande sammanträde.*

Nuvarande lydelse

att interpellationen får framställas, låter talmannen skyndsamt statsrådet få del av den.

Föreslagen lydelse

Interpellation skall anslås senast när den anmäles i kammaren.

Den som ----- ingivits tidigare.

6.2.2

Vad som föreskrives i 1 § tredje stycket och i tilläggsbestämmelse 6.1.2 första stycket skall tillämpas också på fråga. Om icke särskilda skäl föranleder annat, skall frågor besvaras vid en eller två frågestunder varje vecka. Fråga bör besvaras vid den frågestund som infaller närmast efter sex dagar från det att frågan lämnades till kammarkansliet.

När fråga ----- en minut.

6.2.1

Vad som föreskrives i 1 § tredje stycket, i *tilläggsbestämmelse 6.1.1 första stycket* och i tilläggsbestämmelse 6.1.2 första stycket skall tillämpas också på fråga. Om icke särskilda skäl föranleder annat, skall frågor besvaras vid en eller två frågestunder varje vecka. Fråga bör besvaras vid den frågestund som infaller närmast efter sex dagar från det att frågan lämnades till kammarkansliet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981.